

vazduha i delova vokalnog trakta, koje se manifestuje kao šum koji postoji kod svih suglasnika i glasnika. Nastali šum može biti kontinualan kada se radi o suženjima vokalnog trakta, ili sa prekidima, kada se u vokalnom traktu formiraju potpune prepreke. Zavisno od toga pri kakvom obliku vazdušne struje se formiraju, razlikujemo tri grupe suglasnika (strujne, praskave i slivene) i četiri grupe glasnika (nazali, laterali, vibrant i poluvokal).

Praskavi suglasnici (plozivi) su oni suglasnici kod kojih se pri izgovoru stvara potpuna prepreka vazdušnoj struji, koja se naglo otvara usled čega dolazi do praska. U plozive spadaju /p/, /b/, /t/, /d/, /k/, /g/.

Strujni suglasnici (frikativi) su suglasnici kod kojih je pri izgovoru formira prepreka u vidu tesnaca i glas nastaje neprekidnim strujanjem vazduha kroz njega. U frikative spadaju /f/, /s/, /z/, /š/, /ž/, /v/, /h/.

Sliveni (afrikati) su suglasnici kod kojih se pri izgovoru takođe stvara potpuna prepreka, ali se ona ne otklanja naglo već postepeno, prelazeći u tesnac. Tako pri njihovom izgovoru imamo kombinaciju oslabljenog praska i strujanja. U slivene suglasnike ubrajamo: /c/, /ć/, /đ/, /č/, /dž/. Ovi glasovi su sliveni od elemenata dva glasa, praskavog i strujnog. Tako se /c/ sastoji od elemenata glasova /t/ i /s/, /ć/ od elemenata glasova /t/ i /š/, itd.

Nosni (nazali) su glasnici /m/, /n/ i /nj/. Prilikom njihovog nastanka pojavljuje se prepreka u usnoj duplji, a otvoren je prolaz vazduha kroz nosnu duplju. Kod njih zato imamo kombinaciju sva tri oblika vazdušne struje (slobodna, frikiona sa prekidom i frikiona kontinualna).

Laterali (/l/, /lj/) nastaju tako što vazdušna struja zaobilazi prepreku u usnoj duplji, prolazeći sa jedne ili obe strane jezika, tako da se i kod njih formiraju sva tri oblika strujanja.

Vibrant /r/ nastaje tako što vrh jezika stvara prepreku priljublivanjem uz nepce ali je otvara vazdušna struja vrlo brzim i kratkim odbacivanjem jezika. Vrh jezika se ponovo vraća u početni položaj i tako dolazi do treperenja (vibriranja) 2 do 4 puta u sekundi. Pri prekidima vazdušne struje dolazi do frikcije a između prekida protok struje je slobodan kada se generiše harmonijski oblik zvučnog signala.

Glasnik /j/ ima četiri poluformanta i akustičku strukturu veoma sličnu samoglasniku /i/. Zavisno od njegovog položaja u reči nekad se čuje šumna komponenta a nekad skoro iščezava, tako da se on obično naziva polusamoglasnikom.

Podela glasova prema mestu nastanka

Za suglasnike i glasnike se smatra da nastaju tamo gde se pri njihovom izgovoru formira prepreka duž vokalnog trakta, tako da prema mestu nastanka razlikujemo sledeće grupe:

- usni (bilabialni),
- zubni (dentalni),
- usno-zubni (labialno-dentalni),
- zazubni (postdentalni),
- alveolarni,
- nepčani (palatalni),
- mekonepčani (velarni).

U tabeli 3.3 je pregledno prikazana podela suglasnika i glasnika prema mestu i prema načinu izgovora.

Tabela 3.3 – Pripadnost suglasnika i glasnika prema mestu i načinu nastanka

Mesto	Usni	Zubni	Usno-zubni	Zazubni	Alveolarni	Nepčani	Mekonepčani
Plozivi	/b/, /p/	/d/, /t/					/g/, /k/
Afrikati		/c/		/đ/, /ć/	/č/, /dž/		
Frikativi		/z/, /s/	/v/, /f/		/ž/, /š/		/h/
Nazali	/m/	/n/				/nj/	
Laterali		/l/				/lj/	
Vibrant					/r/		
Poluvokal						/j/	